

Magdalena Wiśniewska-Drewniak

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

e-mail: magwis@doktorant.umk.pl

**Archiwum Stowarzyszenia
„Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku”
– raport z badania terenowego¹**

Niniejszy dokument stanowi raport z badania terenowego przeprowadzonego w Stowarzyszeniu „Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku” w styczniu 2018 r. Badanie to jest elementem projektu badawczego pt. „Archiwa społeczne w Polsce – wielokrotne studium przypadku”, którego celem jest przestudiowanie dziesięciu istniejących obecnie w Polsce archiwów społecznych – oddolnych inicjatyw archiwalnych – i w konsekwencji dostarczenie szczegółowego opisu funkcjonowania wybranych archiwów.

Pytania badawcze eksplorowane w niniejszym projekcie dotyczą następujących kwestii: dlaczego i w jaki sposób powstają archiwa społeczne? w jaki sposób funkcjonują: jak gromadzą, przechowują, opracowują i udostępniają swoje zasoby archiwalne? jaka jest charakterystyka i tematyka tych zasobów? z kim współpracują archiwa społeczne? jakie działania podejmują? jak są finansowane? kto angażuje się w prace archiwów społecznych? jakie są problemy i plany na przyszłość badanych archiwów?²

W celu odnalezienia odpowiedzi na te pytania postanowiłam zastosować strategię metodologiczną studium przypadku (*case study*). Informacje o badanych archiwach pozyskiwane są poprzez przeprowadzane w trakcie badań terenowych (wizyty w archiwum) wywiady i obserwacje oraz analizę dokumentów zastanych (samych materiałów archiwalnych, ale także m.in. pomocy archiwalnych, statutów i regulacji, literatury naukowej, źródeł internetowych, dokumentów pozyskanych w ramach dostępu do informacji publicznej). Tak pozyskane dane zostają następnie przygotowane do analizy (transkrypcja wywiadu, przepisanie notatek etc.), zakodowane oraz przeanalizowane – dla każdego archiwum (przypadku) z osobna, aby następnie przeprowadzić analizę krzyżową wszystkich zbadanych archiwów i generalizację wyników.³

¹ Raport powstał w związku z realizacją grantu Narodowego Centrum Nauki pt. „Archiwa społeczne w Polsce – wielokrotne studium przypadku” (2015/19/N/HS3/02466).

² Więcej o projekcie: M. Wiśniewska-Drewniak, Community archives in Poland – multiple case study: description of the research project, <https://repozytorium.umk.pl/handle/item/3888>.

³ Szczegółowe informacje nt. stosowanej metodologii: M. Wiśniewska, Badanie archiwów społecznych metodą wielokrotnego studium przypadku - metodologia, *Archiwista Polski*, nr 1 (81)/2016, s. 39-53.

Efektem analizy danych na poziomie pojedynczego archiwum społecznego jest raport z przypadku stworzony w zestandaryzowanej, tabelarycznej formie.⁴ Niniejszy raport uzyskał aprobatę informatora (w ramach zapewnienia zgodności danych) w lutym 2018 r.

Do raportu dodano czternaście załączników: cyfrowe odwzorowania przykładowych materiałów archiwalnych oraz sposobów ich przechowywania, fotografie i fragmenty publikacji internetowych prezentujące działalność Stowarzyszenia związaną z archiwaliami (wystawy, wycieczki, konkursy) oraz fragmenty wydawnictw Stowarzyszenia zawierających odwzorowania materiałów archiwalnych.

⁴ Raporty z poprzedzających studiów: M. Wiśniewska-Drewniak, Miastograf – Cyfrowe Archiwum Łódzian – szkic raportu z badania pilotażowego, <https://repozytorium.umk.pl/handle/item/3945>; M. Wiśniewska-Drewniak, Bronowickie Archiwum Społeczne – raport z badania terenowego, <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/4051>; M. Wiśniewska-Drewniak, Południowo-Wschodni Instytut Naukowy w Przemyślu – raport z badania terenowego, <https://repozytorium.umk.pl/handle/item/4431>.

1	Wprowadzenie	
1A	Nazwa archiwum	
Archiwum Stowarzyszenia „Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku” Gdańsk		
1B	Skrócony opis projektu	
<p>Stowarzyszenie „Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku” zajmuje się dokumentowaniem historii i teraźniejszości Dolnego Miasta (jednej z dzielnic wchodzących w skład gdańskiego Śródmieścia) oraz szerokimi działaniami na rzecz rewitalizacji Dolnego Miasta oraz polepszania jego wizerunku. W ramach swojej działalności członkowie Stowarzyszenia m.in. nagrywają wspomnienia o dzielnicy, kolekcjonują kopie zdjęć z rodzinnych albumów, kupują pocztówki i przedwojenne fotografie Dolnego Miasta. Stowarzyszenie opublikowało łącznie sześć subiektywnych przewodników po Dolnym Mieście oraz książkę o historii dzielnicy do 1945 r. Latem Opowiadacze Historii wcielają się w Lokalnych Przewodników prowadząc alternatywne spaceru po dzielnicy.</p>		
1C	Informator	
<p>Jacek Górski – prezes Stowarzyszenia, członek grupy Opowiadaczy Historii od 2011 r. (jeszcze przed sformalizowania); w jego mieszkaniu przechowywana jest większość archiwum Opowiadaczy Historii; od urodzenia mieszka na Dolnym Mieście w Gdańsku; w 2016 r. został nagrodzony w plebiscycie „Dziennika Bałtyckiego” tytułem „Osobowości Roku” w kategorii „Działalność społeczna i charytatywna”</p>		
1D	Sposoby pozyskiwania informacji	
data i miejsce wywiadu		13.01.2018 r. mieszkanie J. Górskiego na Dolnym Mieście w Gdańsku
data i miejsce obserwacji		jw.
data i miejsce zapoznania się z dokumentami zastanymi		jw. oraz w styczniu 2018 r. – strona www Stowarzyszenia i inne źródła internetowe
<p>Bibliografia: <i>[Zaproszenie na konferencję „Pomorskie archiwa społeczne. W służbie historii”, 28.09.2016 r.],</i> http://sap.archiwapomorskie.pl/wp-content/uploads/2016/09/zaproszenie-i-program-konferencji.pdf [dostęp: 21.01.2018]. <i>Dolne Miasto - alternatywne spaceru. Lokalni Przewodnicy i Przewodniczki,</i> http://ikm.gda.pl/wydarzenie/dolne-miasto-alternatywne-spacery-lokalni-przewodnicy-przewodniczki-3 [dostęp: 21.01.2018]. Kozłowski P., <i>Dolne Miasto. Mamooo, rzuć chlebaaa!</i>, http://www.ecs.gda.pl/title,Dolne_Miasto,pid,1486.htm [dostęp: 21.01.2018]. <i>Lokalni Przewodnicy i Przewodniczki wspominają letnie spaceru,</i> http://ikm.gda.pl/2017/10/04/lokalni-</p>		

<p>przewodnicy-przewodniczki-wspominaja-letnie-spacery/ [dostęp: 25.01.2018].</p> <p>Mokrosiński M., <i>Opowiadacze Historii i pierwsza książka o dziejach Dolnego Miasta w Gdańsku</i> [wywiad z Jackiem Górskim], http://wiekdwudziesty.pl/opowiadacze-historii-i-pierwsza-ksiazka-o-dziejach-dolnego-miasta-w-gdansk/ [dostęp: 21.01.2018].</p> <p><i>Opowiadacze Historii [projekt crowdfundingowy]</i>, https://www.wspolnyprojekt.pl/pl/projekty/opowiadacze-historii [dostęp: 21.01.2018].</p> <p><i>Opowiadacze Historii na Facebook</i>, https://www.facebook.com/opowiadaczehistorii/ [dostęp: 21.01.2018].</p> <p><i>Statut Stowarzyszenia „Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku”</i>, http://www.opowiadaczehistorii.pl/statut/ [dostęp: 21.01.2018].</p> <p><i>Stowarzyszenie „Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku”</i>, http://www.opowiadaczehistorii.pl [dostęp: 21.01.2018].</p> <p><i>Stowarzyszenie Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku [w bazie Archiwa Pomorskie]</i>, http://www.archiwapomorskie.pl/bazaap/stowarzyszenie-opowiadacze-historii-dolnego-miasta-w-gdansk/ [dostęp: 21.01.2018].</p>	
1E	Uwagi
<p>W trakcie wizyty otrzymałam od informatora dwa przewodniki po Dolnym Mieście wydane przez Stowarzyszenie oraz ulotki promujące działalność Opowiadaczy Historii.</p>	

2	Profil projektu
2A	Nazwa jednostki/osoby prowadzącej archiwum
Stowarzyszenie „Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku”	
2B	Tematyka zasobu archiwalnego
<p>Zasób archiwalny gromadzony przez Opowiadaczy Historii dotyczy Dolnego Miasta w Gdańsku – jego historii oraz tego, jak obecnie się zmienia. Gromadzone materiały dotyczą szerokiego spektrum zagadnień związanych z Dolnym Miastem: przestrzeni i krajobrazu, architektury, działających na jego terenie instytucji, zakładów i przedsiębiorstw oraz losów mieszkańców, tradycji i życia codziennego.</p>	
2C	Lokalizacja i teren działania
<p>Dolne Miasto to gdańska dzielnica wchodząca administracyjnie w skład Śródmieścia, położona niedaleko historycznego centrum Gdańska. Na jej zabudowę składają się zwłaszcza kamienice pochodzące z XIX i początków XX w. Mimo dużej liczby zabytkowych obiektów i turystycznego potencjału, Dolne Miasto jest odwiedzane przez turystów dużo rzadziej niż nieodległe Główne Miasto.</p> <p>Po II wojnie światowej dzielnica, którą zamieszkiwali zarówno starzy, jak i nowi mieszkańcy, straciła na znaczeniu, została odsunięta na bok i przez wiele lat była zaniedbywana przez władze samorządowe. Wśród gdańszczan Dolne Miasto bardzo długo cieszyło się złą sławą, widziano je jako dzielnicę niebezpieczną, na którą nie warto się zapuszczać; według Opowiadaczy Historii jest to łątka stara i nieaktualna, a</p>	

Dolne Miasto ma wiele do zaoferowania.

Coraz modniejsze staje się mieszkanie w zabytkowych kamienicach, wokół dzielnicy powstają nowe osiedla, a samo Dolne Miasto z każdym rokiem zmienia się w ramach prowadzonej przez Urząd Miejski rewitalizacji. W zmieniający się krajobraz Dolnego Miasta oraz polepszanie jego wizerunku wpisują się również działania Opowiadaczy Historii.

2D	Data powstania
----	----------------

jako grupa nieformalna – 2010 r.

jako sformalizowane stowarzyszenie – 2013/2014 r. (patrz: sekcja 3 – Początki)

3	Początki
---	----------

Początki Opowiadaczy Historii związane są z działaniami Referatu Rewitalizacji Urzędu Miejskiego w Gdańsku w ramach programu rewitalizacji Dolnego Miasta. W 2010 r. ówczesny przedstawiciel urzędu, obecnie członek Stowarzyszenia, podjął się organizacji na Dolnym Mieście cyklu spotkań odczytowo-dyskusyjnych z zaproszonymi gośćmi, mających na celu aktywizację lokalnych mieszkańców w ramach rozwijania tzw. lokalnego patriotyzmu i przywiązania do miejsca zamieszkania. Jednym z celów tych spotkań było również pozyskanie od mieszkańców materiałów związanych z historią dzielnicy, np. wspomnień i fotografii. Mimo ograniczonego optymizmu ze strony władz miejskich i trudnego startu, z czasem na spotkania te zaczęło uczęszczać więcej osób zainteresowanych historią i losami Dolnego Miasta, aby rozmawiać o przeszłości dzielnicy, dzielić się swoimi wspomnieniami, wspólnie oglądać materiały z rodzinnych archiwów. W ten sposób, wokół tematu Dolnego Miasta, zawiązała się grupa wolontariuszy, która aktywnie zaczęła działać na rzecz tej części Gdańska.

Na tym etapie Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku byli grupą nieformalną. W dalszym ciągu organizowali spotkania, w trakcie których uczestnicy rozmawiali na temat Dolnego Miasta. W tym okresie również rozpoczęli gromadzenie wspomnień mieszkańców oraz kopii zdjęć z rodzinnych albumów, na podstawie których w 2012 r. wydali trzy pierwsze subiektywne przewodniki po Dolnym Mieście (patrz: sekcja 7D).

Dopiero z czasem, pod koniec 2013 r., Opowiadacze podjęli decyzję o formalizacji swojej działalności w ramach stowarzyszenia. Wniosek o rejestrację stowarzyszenia został złożony w grudniu 2013 r., jednak z powodu komplikacji natury formalnej Stowarzyszenie „Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku” zostało zarejestrowane w KRS w kwietniu 2014 r.

4	Cele istnienia
---	----------------

Ogólnym celem przyświecającym Stowarzyszeniu jest działalność publiczna na rzecz rozwoju Dolnego Miasta oraz całego Gdańska.

Do celów szczegółowych należą zwłaszcza:

- odbudowa i kształtowanie poczucia lokalnego patriotyzmu i tożsamości lokalnej,
- ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego Dolnego Miasta oraz polepszanie wizerunku dzielnicy,
- ożywienie rozwoju życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego, w tym rozwijanie i umacnianie idei społeczeństwa obywatelskiego

Dla osiągnięcia tych celów Stowarzyszenie podejmuje działania o charakterze kulturalnym, badawczym, popularno-naukowym, edukacyjno-integracyjnym i animacyjnym.

5 Siedziba

Stowarzyszenie nie posiada siedziby.

Od 2017 r. Opowiadacze Historii korzystają z przestrzeni udostępnianej im przez Inkubator Sąsiedzkiej Energii – miejsce służące mieszkańcom Dolnego Miasta, prowadzone przez Fundację Gdańską, Miasto Gdańsk oraz Elektrociepłownię Gdańską.

6 Specyfika zasobu archiwalnego

- wywiady

Wywiady gromadzone przez członków Stowarzyszenia mają na celu zebranie i udokumentowanie wspomnień mieszkańców (byłych i obecnych) dotyczących przeszłości Dolnego Miasta. Wywiad jest nagrywany w formacie audio, a następnie transkrybowany przez osobę prowadzącą wywiad. Rozmowa taka trwa zazwyczaj ok. 1-1,5 h, zdarzały się jednak wywiady trwające zarówno 30 min., jak i 3 h.

- kopie fotografii tradycyjnych

Ważną częścią archiwum Opowiadaczy Historii są cyfrowe kopie (skany) tradycyjnych („analogowych”) fotografii, pochodzących z rodzinnych albumów mieszkańców Dolnego Miasta. W dużej części są to materiały uzupełniające wywiady z mieszkańcami. Są to fotografie powojenne, przedstawiające wygląd Dolnego Miasta oraz życie jego mieszkańców. Opowiadacze zdają sobie sprawę z sentymentalnej wartości tego typu zdjęć, dlatego wykonują z nich kopie, z których potem korzystają, a oryginały zwracają właścicielom.

- fotografie oryginalne tradycyjne

Wśród zbiorów Opowiadaczy Historii znajdują się również przedwojenne fotografie Dolnego Miasta, w tym zdjęcia zrobione w zakładach fotograficznych z Dolnego Miasta. Wśród nich wyróżniają się fotografie z zakładu umiejscowionego naprzeciwko koszar wojskowych, przedstawiające nieomal wyłącznie pruskich żołnierzy prawdopodobnie stacjonujących właśnie w koszarach na Dolnym Mieście (patrz: załącznik nr 1).

Stowarzyszenie dysponuje również fotografiami pochodzącymi z lat 70. i 80. wykonanymi przez Eugeniusza Kozłowskiego w ramach działalności w Komitecie Osiedlowym „Dolne Miasto – Łąkowa”. Fotografie te mają charakter interwencyjny, tj.

dokumentują „niedostatki życia” na Dolnym Mieście, z którymi powinni sobie poradzić jego władarze, np. zagrzybione ściany budynków, dziury w jezdni, niepoprawnie zaparkowane samochody albo dymiące kominy (patrz: załącznik nr 2).

- fotografie oryginalne cyfrowe

Członkowie Stowarzyszenia wykonują również fotografie natywnie cyfrowe dokumentujące działalność Opowiadaczy Historii, ale również współczesność Dolnego Miasta i jego mieszkańców (np. życie codzienne na Dolnym Mieście, wygląd dzielnicy, burzenie budynków, wydarzenia).

- pocztówki

Stowarzyszenie kolekcjonuje pocztówki przedstawiające Dolne Miasto i jego okolice, zarówno w wersji bez rękopisu, jak i z rękopisem i obiegiem. Najstarsze pochodzą z ostatniej dekady XIX w., najnowsze z lat 70. wieku XX. (patrz: załącznik nr 3).

- dokumenty pisane

Umownie w ten sposób można nazwać grupę dokumentów, do których zaliczają się koperty i papiery firmowe przedsiębiorstw działających niegdyś na Dolnym Mieście oraz korespondencja (listy i kartki pocztowe) wysyłane przez lub do osób mieszkających na Dolnym Mieście. Najstarsze z nich pochodzą z przedostatniej dekady XIX w. Te najbardziej współczesne z XXI w. (patrz: załącznik 4).

- mapy

Stowarzyszenie posiada niewielki zbiór materiałów kartograficznych przedstawiających Dolne Miasto. Mapy pochodzą z publikacji, które takie mapy zawierają albo stanowią osobne jednostkowe publikacje kartograficzne. Najstarsza mapa pochodzi z końca XIX w., najnowsza z 2017 r.

- druki ulotne

Stowarzyszenie posiada niewielką liczbę druków ulotnych dokumentujących życie na Dolnym Mieście, m.in. oryginalne opakowania od papierosów produkowanych w Danziger Tabak Monopol oraz kompletne albumy z naklejkami dodawanymi do paczek papierosów, katalog firmowy z 1913 r., a także druki dokumentujące współczesność dzielnicy, np. ulotka wyborcza, menu jednej z dolnomiejskich restauracji, folder reklamowy marketu.

- nagrania działalności

Stowarzyszenie dokumentuje również organizowane przez siebie wykłady i spacerunki po Dolnym Mieście. Są to nagrania zarówno w wersji audio, jak i wideo.

- muzealia

Stowarzyszenie posiada kilka obiektów o charakterze muzealnym: puszkę po cukierkach wyprodukowaną prawdopodobnie w latach 30. XX w. w Industrie- & Blechwaren-Werke A.G. (późniejsza Fabryka Opakowań Blaszanych); medal z montowni amerykańskich samochodów „Hudsexway” (oba przedsiębiorstwa działały na terenie Dolnego Miasta); wieczko od pudełka papierosów lub cygar sprzedawanych na Dolnym Mieście w sklepie braci Wetzel; lornetka C.F. Foth & Co. wyprodukowana na Dolnym Mieście przed II wojną światową; pagon żołnierza ze 128. Gdańskiego Pułku Piechoty.

Stowarzyszenie w swoich działaniach korzysta również z materiałów zgromadzonych dzięki kwerendom w bibliotekach cyfrowych, czyli artykułom, ogłoszeniom i reklamom dotyczącym Dolnego Miasta publikowanym w gazetach i czasopismach (przed- i powojennych).

Materiały archiwalne gromadzone przez Stowarzyszenie są różnorodne nie tylko pod względem typu dokumentacji, ale również języka; występują języki polski, niemiecki, angielski, francuski, rosyjski, czeski, fiński, turecki, esperanto, jidysz, a nawet język, którego nie dało się zidentyfikować (być może szyfr).

6A Zasób tradycyjny/cyfrowy

zasób tradycyjny i cyfrowy

6B Wielkość zasobu

Stowarzyszenie nie prowadzi ewidencji swoich zbiorów (patrz: sekcja 13A), trudno więc dokładnie ocenić wielkość zasobu archiwalnego. Szacunkowo liczbę posiadanych przez Stowarzyszenie materiałów można ocenić następująco:

- 50-60 wywiadów (audio),
- kilka tysięcy fotografii współczesnych (cyfrowych)
- fotografie tradycyjne w oryginale
 - ponad 100 fotografii przedwojennych, w tym ok. 50 fotografii z zakładów fotograficznych z Dolnego Miasta
 - kilkadziesiąt fotografii interwencyjnych Komitetu Osiedlowego z lat 70. i 80.
- ok. 200 pocztówek,
- ponad tysiąc kopii fotografii tradycyjnych,
- ok. 100 dokumentów papierowych,
- kilka obiektów kartograficznych,
- 60-70 nagrań wykładów i spacerów organizowanych przez Opowiadaczy Historii (audio oraz wideo).

6C Formaty zapisu i charakter fizyczny zasobu

Materiały oryginalne

rękopisy

x

fotografie tradycyjne

x

fotografie cyfrowe

x

video analogowe

video cyfrowe

x

nagrania dźwiękowe analogowe

nagrania dźwiękowe cyfrowe

x

dokumentacja elektroniczna (inna niż foto, audio lub video)	
druki ulotne	x
materiały kartograficzne	x
książki i czasopisma	x
muzealia	x
Kopie cyfrowe	
rękopisy	
fotografie tradycyjne	x
video analogowe	
nagrania dźwiękowe analogowe	
druki ulotne	
inne	

7	Działania podejmowane przez archiwum
7A	Wystawy
<p>W grudniu 2016 r. Stowarzyszenie zorganizowało wystawę archiwalnych zdjęć umiejscowioną w tramwaju stojącym na rogu ulic Wróblej i Toruńskiej na Dolnym Mieście. W oknach niejeżdżącego po tej dzielnicy już od dekad tramwaju umieszczono dwadzieścia wielkoformatowych reprodukcji archiwalnych fotografii ze zbiorów Opowiadaczy Historii – były to fotografie pochodzące od mieszkańców dzielnicy, którzy umożliwili Opowiadaczom wykonanie ich kopii (patrz: załącznik nr 5). Wystawa była zwieńczeniem projektu pt. „Profesjonalnego dziennikarza ani fotoreportera przy tym nie było”. O otwarciu wystawy Jacek Górski pisał następująco:</p> <p><i>Każde zdjęcie wydrukowane w dużym formacie było uroczyście odwracane w kierunku zgromadzonej publiczności, która na żywo komentowała to, co można było na nim zobaczyć, a czasami ze zdziwieniem lub rozbawieniem rozpoznawała na nim siebie albo swoją koleżankę lub najbliższego sąsiada. Niektóre charakterystyczne miejsca zmieniły się nie do poznania. Niektóre cały czas wyglądają jak 30 czy 50 lat temu.⁵</i></p> <p>Ponieważ wystawa cieszyła się dużym powodzeniem, rok później, w grudniu 2017 r.,</p>	

⁵ J. Górski, *Czy jest może na sali jakikolwiek fotoreporter lub dziennikarz?*, 17.12.2016 r., <http://www.opowiadaczehistorii.pl/czy-jest-moze-na-sali-jakikolwiek-fotoreporter-lub-dziennikarz/> [dostęp: 24.01.2018].

Stowarzyszenie zorganizowało w tym samym miejscu kolejną wystawę, związaną z premierą trzech kolejnych subiektywnych przewodników: po pl. Wałowym, szlakiem fabrycznych kominów i przewodnika kajakowego (patrz: sekcja 7D). Wystawa ponownie składała się z reprodukcji dwudziestu zdjęć pochodzących od mieszkańców Dolnego Miasta i pl. Wałowego, zebranych przez Opowiadaczy Historii w ramach pracy nad przewodnikiem.

W pewnym stopniu charakter mini-wystawy (lub raczej pokazu archiwaliów) miała również prezentacja materiałów archiwalnych (i muzealiów) zorganizowana w ramach premiery przewodnika „Dzielnica fabrycznych kominów” (październik 2017 r.). W trakcie spotkania zebrani mieli okazję obejrzyć materiały ze zbiorów Stowarzyszenia prezentowane na stole, zabezpieczone szybą – w ten sposób stworzono swojego rodzaju „gablote muzealną” (patrz: załącznik nr 6).

7B Konferencje, spotkania, warsztaty, lekcje, wykłady...

W ciągu swojej kilkuletniej działalności Opowiadacze Historii zorganizowali wiele (prawdopodobnie łącznie kilkadziesiąt) różnego rodzaju spotkań, wykładów i spacerów mających na celu poznawanie Dolnego Miasta i jego historii. Przykładowe tematy tego typu spotkań to piece kaflowe na Dolnym Mieście, historia nazw ulic, kto mieszkał kiedyś na Dolnym Mieście (na podstawie ksiąg adresowych), szpital na Dolnym Mieście, dolnomiejska przyroda, zakłady fotograficzne na Dolnym Mieście, sztuka na Dolnym Mieście. W trakcie tego typu spotkań prelegentami są zarówno członkowie Stowarzyszenia, jak i inne osoby zaproszone przez Opowiadaczy Historii. Takie wykłady (czy też prelekcje) mają zarówno charakter spotkania z ekspertem w danej dziedzinie, jak i charakter wspomnieniowy – spotkania z mieszkańcem dzielnicy. Często spotkaniom tym towarzyszą pokazy materiałów archiwalnych.

Ważnym elementem działalności Opowiadaczy Historii jest uczestnictwo w organizowanym przez Instytut Kultury Miejskiej programie Lokalni Przewodnicy i Przewodniczki. Stowarzyszenie począwszy od 2014 r. każdego lata oprowadza po Dolnym Mieście grupy wycieczkowe, przeciętnie liczące ok. 15-30 osób. Istotą tych spacerów jest alternatywne podejście do zwiedzania dzielnicy, pokazanie jej przez pryzmat osobistych historii, życia codziennego, lokalnych tradycji i mitów – a więc w inny sposób niż oprowadza się standardowe wycieczki z przewodnikiem. W 2017 r. (od czerwca do września) Opowiadacze Historii oprowadzili po Dolnym Mieście ponad 40 wycieczek, łącznie prawie 1300 osób. Każdy sezon wycieczek poprzedzony jest wiosennymi wykładami na temat historii Dolnego Miasta. W trakcie spacerów Opowiadacze Historii mają ze sobą materiały archiwalne (oryginały i kopie), które pokazują uczestnikom ubarwiając w ten sposób swoją opowieść (patrz: załącznik nr 7).

7C Gry, konkursy, turystyka archiwalna...

Na przełomie lat 2015/2016 w związku z promocją projektu crowdfundingowego (patrz: sekcja 9 – Finansowanie) Stowarzyszenie „Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku” zorganizowało konkurs dotyczący Dolnego Miasta. Na stronie internetowej Stowarzyszenie regularnie, w ramach trzech rund, publikowane były zadania konkursowe – część z nich bezpośrednio dotyczyła materiałów archiwalnych z archiwum Opowiadaczy Historii lub służyły one za uzupełnienie pytań (patrz: załącznik nr 8).

W październiku 2016 r. Opowiadacze Historii zorganizowali grę terenową pod nazwą „Śladem Chochlików na Dolnym Mieście”. Siedem grup uczestników miało za zadanie poprawić błędy (chochliki) drukarskie, które pojawiły się w przygotowanych przez organizatorów materiałach – fragmentach książki o historii Dolnego Miasta do 1945 r. zawierających tekst książki (z błędami) oraz odwzorowania materiałów z archiwum Opowiadaczy Historii – fotografii, pocztówek, map, reklam (patrz: załącznik nr 9).

7D Działalność wydawnicza

Bardzo istotną częścią aktywności Opowiadaczy Historii Dolnego Miasta jest działalność wydawnicza, wyznaczająca kolejne okresy w istnieniu grupy (była ona podejmowana jeszcze przed sformalizowaniem w ramach stowarzyszenia).

Pierwszym tego typu działaniem była publikacja trzech subiektywnych przewodników po Dolnym Mieście – „Ludzie stąd”, „Miejsca prawie zapomniane” i „Przyroda nieznaną”. Ideą przewodników było przedstawienie tematów związanych z Dolnym Miastem w sposób nieszablonowy, subiektywny – inaczej niż w klasycznych turystycznych przewodnikach. W ramach pracy nad tymi wydawnictwami Opowiadacze Historii najpierw przeszli szkolenie związane z nagrywaniem relacji historii mówionej, a następnie przeprowadzili wywiady wspomnieniowe na temat Dolnego Miasta z jego mieszkańcami, pozyskując również od nich kopie fotografii z rodzinnych albumów. Materiały te, uzupełnione przez kwerendy archiwalne, posłużyły do stworzenia trzech przewodników-broszur, zawierających fragmenty wspomnień oraz archiwalne fotografie (patrz: załącznik nr 10). Przewodniki zostały przetłumaczone na język angielski i niemiecki i, ze względu na duże powodzenie, dwukrotnie dodrukowywane.

W 2017 r. projekt subiektywnych przewodników był kontynuowany poprzez wydanie trzech kolejnych przewodników, do których najpierw zbierano wywiady i kopie fotografii. W efekcie powstały przewodniki pt. „Plac Wałowy i okolice”, „Dolne Miasto z kajaka” oraz „Dzielnica fabrycznych kominów” (patrz: załącznik nr 11).

Stowarzyszenie wydało także cieszącą się dużym zainteresowaniem publikację książkową o charakterze popularno-naukowym – w czerwcu 2016 r. ukazała się „Historia Dolnego Miasta do 1945 roku” autorstwa Aleksandra Masłowskiego – pierwsza publikacja książkowa dotycząca dziejów tej dzielnicy. Publikacja powstała dzięki finansowaniu poprzez crowdfunding, a jej istotną częścią są liczne reprodukcje materiałów archiwalnych dokumentujących historię Dolnego Miasta – zwłaszcza pochodzących z zasobu Opowiadaczy Historii. Książka jest pierwszym tomem serii wydawniczej „Biblioteczka Dolnego Miasta”. Stowarzyszenie planuje wydawać kolejne publikacje książkowe; następna pozycja ma dotyczyć powojennej historii dzielnicy. W dalszej perspektywie planowane są monografie konkretnych miejsc, biografie konkretnych osób i szczegółowe opracowania innych tematów dotyczących Dolnego Miasta.

Do działalności wydawniczej można również zaliczyć publikowane na stronie internetowej Stowarzyszenia krótkie artykuły, zwłaszcza te zawierające informacje na temat publikowanego w nich materiału archiwalnego (szczególnie zdjęcia lub pocztówki) będące efektami szczegółowej kwerendy, a także artykuły dotyczące konkretnego miejsca lub osoby – uzupełnione archiwaliaми Opowiadaczy Historii. Na stronie WWW znajdują się też artykuły zawierające fotografie z Dolnego Miasta wraz ze związanymi z nimi wspomnieniami autora (patrz: załącznik nr 12). Od 2016 r. Stowarzyszenie publikuje teksty wybranych artykułów w tłumaczeniu na język

niemiecki.	
7E	Inne
<p>Ciekawym wydarzeniem zorganizowanym przez Opowiadaczy Historii w grudniu 2015 r. był „markowany” przejazd tramwajem przez Dolne Miasto. Najpierw uczestnicy doświadczyli tramwajowych scenek odegranych przez Opowiadaczy Historii w nieczynnym wozie tramwajowym stojącym na Dolnym Mieście. Następnie w pobliskiej kawiarni odbył się „wymaglinowany spacer” śladem dolnomiejskiej trasy tramwaju wraz z pokazem archiwalnych zdjęć przedstawiających miejsca, które znajdowały się na tej trasie, czemu towarzyszyło dzielenie się wspomnieniami związanymi z tramwajami na Dolnym Mieście.</p> <p>Członkowie Stowarzyszenia angażują się również w działalność społeczną i kulturalno-artystyczną na Dolnym Mieście, organizując lub uczestnicząc w różnego typu wydarzeniach, takich jak np. Dni Sąsiada, święto ulicy Zielonej, festyn Dolne Miasto Retro, wykonywanie ozdób wielkanocnych i bożonarodzeniowych z mieszkańcami dzielnicy, historyczne performensy.</p>	

8	Struktura i współpraca
8A	Typ podmiotu
stowarzyszenie (obecnie liczy ponad 20 członków – około połowa z nich angażuje się we współtworzenie archiwum)	
8B	Sposób zarządzania
Stowarzyszenie jest niewielkie, a jego członkowie dobrze się znają; jest autentyczną grupą pasjonatów zogniskowaną wokół dbania o rozwój i promocję Dolnego Miasta. Dopiero z czasem grupa ta zdecydowała się na formalizację swojej działalności w ramach rejestrowanego stowarzyszenia.	
8C	Instytucje współpracujące
<p>Kierunki współpracy Opowiadaczy Historii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lokalna współpraca na Dolnym Mieście – z innymi organizacjami pozarządowymi, szkołami, restauracjami i kawiarniami, dolnomiejskimi placówkami społecznymi (Centrum Reduta, Instytut Sąsiedzkiej Energii) • organizacje pozarządowe działające w innych dzielnicach Gdańska o podobnym do Opowiadaczy Historii profilu (Biskupia Górka, Wrzeszcz, Orunia, Nowy Port) • inne podmioty działające na terenie Gdańska, np. Instytut Kultury Miejskiej, Muzeum Historyczne Miasta Gdańska, Archiwum Państwowe w Gdańsku, Stowarzyszenie Archiwistów Polskich Oddział w Gdańsku, Archiwum Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” • gdańscy pasjonaci lokalnej historii z innych dzielnic 	

9	Finansowanie
<p>Podstawową formą finansowania działań Opowiadaczy Historii są dotacje z instytucji publicznych, zwłaszcza Urzędu Miejskiego w Gdańsku (fundusze na rewitalizację), Instytutu Kultury Miejskiej (placówki podległej UM), Muzeum Historii Polski, a także Fundacji Gdańskiej.</p> <p>Publikacja książki „Historia Dolnego Miasta do 1945 roku” sfinansowana została przez akcję crowdfundingową na portalu www.wspolnyprojekt.pl (akcja trwała od początku grudnia 2015 r. do końca lutego 2016 r.). Publikację częściowo sfinansowali również sponsorzy – prywatne przedsiębiorstwa. Wcześniej Opowiadacze Historii trzykrotnie składali wnioski do instytucji publicznych o finansowanie projektu – bez powodzenia. Crowdfundig okazał się sukcesem – w ciągu trzech miesięcy Opowiadacze zebrali ponad 150% zakładanej kwoty. Środki gromadzone przez Stowarzyszenie w ramach sprzedaży książki mają zostać przeznaczone na publikację kolejnej pozycji w serii.</p> <p>Drobne wydatki Stowarzyszenie finansuje ze składek członkowskich.</p>	

10	Osoby zaangażowane w tworzenie archiwum	
10A	Liczba osób zaangażowanych	
<p>Stowarzyszenie liczy ponad 20 członków, jednak tylko około połowa jest zaangażowana w uzupełnianie archiwum. Pozostałe, szczątkowe czynności związane z prowadzeniem archiwum prowadzi prezes stowarzyszenia, J. Górski.</p>		
10B	Pełnione funkcje	
Nd.		
10C	Typ współpracy z archiwum	
	wolontariat	x
	umowa o pracę	
	umowa cywilno-prawna	x
	praktyki	
	staż	
	inne	
10D	Sposoby pozyskiwania wolontariuszy	
brak		

11	Gromadzenie zasobu archiwalnego
11A	Kto zajmuje się gromadzeniem zasobu?
Uzupełnianiem archiwum Opowiadaczy Historii nie zajmują się wszyscy członkowie Stowarzyszenia, a około połowy z nich (ca. 10 osób)	
11B	Sposoby gromadzenia/docierania do darczyńców
<p>Opowiadacze Historii docierają do osób, z którymi przeprowadzają wywiady dot. wspomnień o Dolnym Mieście poprzez osobiste kontakty (sąsiedzi, znajomi). Zdarzały się także kontakty nawiązane poprzez fanpage Stowarzyszenia w serwisie Facebook. J. Górski docierał również do potencjalnych uczestników wywiadów (i darczyńców fotografii) poprzez przeglądanie książek telefonicznych i dzwonienie na numery z podanym adresem z Dolnego Miasta (co dało efekt w postaci kilku wywiadów).</p> <p>Jacek Górski zastosował inną technikę docierania do potencjalnych darczyńców i uczestników wywiadów w trakcie prac nad przewodnikiem po pl. Wałowym. Jest to miejsce, które znajduje się poza Dolnym Miastem, a więc Opowiadacze Historii nie mają w tym miejscu znajomych, sąsiadów czy kolegów ze szkoły. Dlatego J. Górski przeprowadził kwerendę w powojennej prasie dostępnej w bibliotekach cyfrowych odnajdując artykuły oraz liczne ogłoszenia drobne dotyczące ulic w okolicach pl. Wałowego (były to ogłoszenia z podanymi adresami, pochodzące z okresu od końca lat 40. do końca lat 80.). Uszeregowawszy je według ulic podanych w ogłoszeniu udał się pod wymienione adresy – wiele budynków już nie istniało lub były niezamieszkałe; w niektórych miejscach mieszkały osoby związane z tą okolicą od niedawna. W kilku przypadkach jednak udało się odnaleźć starsze osoby chętne do udzielenia wywiadu i przekazania zdjęć do skopiowania – choć nie były to osoby, które wiedziały cokolwiek na temat tych ogłoszeń, a kontakt z nimi nawiązał się przypadkiem, jako efekt poszukiwania informacji na temat ogłoszeniodawcy. W jednym tylko przypadku udało się dopisać ciąg dalszy do ogłoszenia sprzed kilkudziesięciu lat (chodziło o sprzedaż motocykla „Junak”, a anons pochodził z 1961 r.) i przeprowadzić wywiad z synem ogłoszeniodawcy:</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>...Pamiętam to ogłoszenie. To był pierwszy typ Junaka. Z takimi okrągłymi lampami. Ojciec go kupił na talony i do tego na raty. 25 tysięcy kosztował. Jak mały byłem, to z przodu siedziałem i jeździłem z ojcem. Na baku jeszcze taka kratka była. Można się było trzymać. Po ten motocykl przyjechał kupiec z Przywidza. Pamiętam tę chwilę jak go ojciec sprzedawał. A my potem mieliśmy syrenkę. [...]</i>⁶</p> <p>Opowiadacze Historii próbowali także nawiązać kontakty z potencjalnymi darczyńcami poprzez ogłoszenia w lokalnej gazecie oraz rozdawanie ulotek w trakcie odbywającej się na Dolnym Mieście zabawy Dolne Miasto Retro – akcje te nie przyniosły jednak spodziewanych efektów.</p>	

⁶ J. Górski, *Junak z placu Wałowego* [fragment wywiadu z Edwardem Strzałkowskim], 25.07.2017 r., <http://www.opowiadaczehistorii.pl/junak-z-placu-walowego/> [dostęp: 25.01.2018 r.].

Członkowie Stowarzyszenia stosują również tzw. „metodę śnieżnej kuli”: na koniec wywiadu proszą o polecenie kolejnej osoby, z którą mogliby przeprowadzić wywiad oraz o pośrednictwo w kontakcie z nią.

Wywiady są przeprowadzane w domu świadka historii lub w domu osoby przeprowadzającej wywiad. Mogą także odbywać się w trakcie spaceru po Dolnym Mieście – wtedy rozmowie towarzyszy pokazywanie konkretnych miejsc związanych ze wspomnieniami. Zdarzały się także wywiady w formie telefonicznej – np. w sytuacji, gdy osoba udzielająca wywiadu mieszkała daleko od Gdańska lub miała problemy zdrowotne.

Wywiady są nagrywane w formacie audio i towarzyszy im prośba o umożliwienie wykonania kopii fotografii przedstawiających Dolne Miasto (lub ofiarodawca samodzielnie wykonuje kopie). Wywiady prowadzone są według ogólnego scenariusza zawierającego tematy, które Opowiadacz/-ka planuje poruszyć w trakcie rozmowy (tematyka związana jest z życiem konkretnego rozmówcy, zależy więc zwłaszcza od tego gdzie i w jakim okresie mieszkał i pracował). W trakcie rozmowy nie obowiązują ściśle procedury, a jej przebieg zależy w dużej mierze od osoby udzielającej wywiadu.

Ponadto członkowie Stowarzyszenia (zwłaszcza prezes, J. Górski) zajmują się pozyskiwaniem materiałów poprzez ich kupno na serwisach internetowych (pocztówki, fotografie, dokumenty pisane).

Opowiadacze Historii zasilają swoje archiwum również poprzez wykonywanie cyfrowych zdjęć współczesnego Dolnego Miasta (w tym zdjęć z niedostępnych powszechnie punktów widokowych, jak dachy i dźwigi budowlane) oraz poprzez nagrywanie organizowanych przez Stowarzyszenie spotkań, spacerów i wykładów (w tym spotkań wspomnieniowych z osobami pamiętającymi Dolne Miasto sprzed lat).

Rzadko zdarza się, że do archiwum Opowiadaczy Historii ktoś przekazuje oryginały materiałów archiwalnych (np. zamiast wyrzucenia ich na śmietnik).

11C Rejestracja wpływów

Nie rejestruje się wszystkich materiałów włączanych do archiwum Opowiadaczy Historii, a wyłącznie wywiady; Stowarzyszenia posiada ich spis (patrz: sekcja 13A – Pomoce informacyjno-ewidencyjne).

11D Selekcja materiałów

Opowiadacze Historii chętnie nagrywają wywiad z każdym, kto ma jakiegokolwiek wspomnienia związane z Dolnym Miastem. Najlepiej, aby były to osoby blisko związane z dzielnicą – mieszkające, pracujące, uczące się czy odbywające służbę wojskową na Dolnym Mieście, ale w kręgu zainteresowań są również rozmówcy, którzy tylko Dolne Miasto wizytowali (lub wizytują) – najważniejsza jest chęć rozmowy ze strony osoby udzielającej wywiadu.

W przypadku tworzenia cyfrowych kopii zdjęć z rodzinnych albumów również stosowane jest kryterium odpowiadania tematowi archiwum – o ile to możliwe, kopiowane są wszystkie zdjęcia dotyczące Dolnego Miasta użyczone przez ich właścicieli; czasem Opowiadacze Historii przeglądając albumy wraz z rozmówcami sami zauważają, że niektóre ze zdjęć były robione na Dolnym Mieście.

W przypadku zakupów, oprócz kryterium tematycznego, stosowane jest również

kryterium cenowe i jakościowe.	
11E	Czy przejmuje się oryginały, czy sporządza kopie?
<p>Do archiwum jako oryginały wpływają wywiady (źródła wywołane) oraz kupione fotografie, pocztówki i dokumenty pisane.</p> <p>Fotografie od mieszkańców Dolnego Miasta są kopiami cyfrowymi wykonywanymi przez samych właścicieli zdjęć lub przez Opowiadaczy Historii po wypożyczeniu im materiałów; po wykonaniu skanów zdjęcia wracają do rodzinnych albumów.</p>	
11F	Zasady przyjęcia materiałów do zasobu
dar	x
depozyt	
wypożyczenie	
inne	<p>x</p> <p>wywiady – źródło wywołane</p> <p>fotografie – wykonanie kopii</p> <p>kupno (fotografie, pocztówki, dokumenty papierowe)</p>

12	Przechowywanie zasobu archiwalnego
<p>Fizyczne materiały archiwalne Opowiadaczy Historii są przechowywane w prywatnym mieszkaniu J. Górskiego, w kamienicy na Dolnym Mieście. Nie ma szczególnie wydzielonej przestrzeni zajmowanej przez archiwum – jest ono przechowywane pośród prywatnej biblioteki J. Górskiego, w pokoju „redakcyjnym”.</p>	
12A	Warunki magazynowe
nd.	
12B	Sprzęt i wyposażenie
<p>Materiały cyfrowe przechowywane są na dyskach komputerów osobistych członków Stowarzyszenia.</p> <p>Materiały fizyczne przechowywane są w zwykłych albumach zdjęciowych, tekturowych pudełkach, kopertach, a pocztówki – w albumach służących kolekcjonowaniu pocztówek (patrz: załączniki 3 oraz 13).</p>	
12C	Dodatkowe uwagi

13	Opracowanie zasobu archiwalnego
<p>Opracowanie zasobu archiwalnego występuje w archiwum Stowarzyszenia „Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku” w szacunkowym zakresie i polega właściwie wyłącznie na wykonaniu krótkiego opisu wywiadu (patrz: sekcja 13A – Pomoce informacyjno-ewidencyjne). Elementem sporządzania opisu do wywiadów jest również nagrywanie na początku lub końcu wywiadu jego „metryczki”, czyli informacji o tym, kto nagrywa wywiad, kto go udziela, daty oraz miejsca i okoliczności wywiadu (np. jak zainicjowano kontakt). Po spotkaniu rozmowa jest transkrybowana przez osobę, która ją przeprowadzała.</p>	
13A	Pomoce informacyjno-ewidencyjne
<p>Archiwum Opowiadaczy Historii nie jest zewidencjonowane poza wywiadami, do których Stowarzyszenie prowadzi elektroniczny spis zawierający następujące informacje: osoba przeprowadzająca wywiad, data wywiadu, osoba udzielająca wywiadu, czas trwania nagrania oraz nazwa pliku.</p> <p>Przez krótki czas Opowiadacze Historii prowadzili w arkuszu kalkulacyjnym komputerowy katalog posiadanych fotografii zawierający imię i nazwisko darczyńcy, opis zdjęcia, datę wykonania (o ile możliwe było jej ustalenie) oraz słowa kluczowe. W katalogu umieszczono opis ok. 200-300 zdjęć, jednak z czasem (ok. dwa do trzech lat temu) zarzucono jego prowadzenie (ze względu na czasochłonność procesu opisywania zdjęć); obecnie katalog nie jest używany.</p> <p>Stowarzyszenie prowadzi także spis wykładów wygłoszonych przez zaproszonych gości. Pozostałe materiały nie są w żaden sposób ewidencjonowane czy inwentaryzowane. Archiwum jest jeszcze na tyle niewielkie, że prezes Stowarzyszenia dokładnie orientuje się w posiadanym zasobie, a wykonanie wstecz ewidencji całości posiadanych materiałów byłoby bardzo pracochłonne, choć, według informatora, mogłoby być przydatne. W członkach Stowarzyszenia coraz bardziej dojrzeewa myśl, aby zacząć ewidencjonować kolejne części archiwum.</p>	
13B	Struktura zasobu archiwalnego
<p>Informacyjnie archiwum Opowiadaczy Historii nie jest podzielone na części, ponieważ nie posiada opisu archiwalnego dla całości materiałów. Jednak w związku ze sposobami przechowywania oraz podziałem dokonywanym przez informatora można przyjąć, że <i>umownie</i> wydzielają się następujące części:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wywiady • fotografie powojenne <ul style="list-style-type: none"> ○ kopie wykonane ze zdjęć z rodzinnych albumów mieszkańców Dolnego Miasta ○ bieżąca kronika zdjęciowa (oryginały cyfrowe) • fotografie przedwojenne (oryginały) <ul style="list-style-type: none"> ○ pochodzące z zakładów fotograficznych z Dolnego Miasta ○ pozostałe • pocztówki (oryginały) • druki ulotne (opakowania, naklejki, ulotki) 	

<ul style="list-style-type: none"> • dokumenty papierowe <ul style="list-style-type: none"> ○ korespondencja ○ papiery i koperty firmowe ○ dokumentacja kartograficzna • materiały biblioteczne (kopie) <ul style="list-style-type: none"> ○ artykuły i ogłoszenia dot. Dolnego Miasta ○ materiały reklamowe • muzealia 	
13C	Sposób sygnowania materiałów
Materiały nie są sygnowane.	
13D	Stosowanie materiałów pomocniczych
Nd.	
13E	System informacyjny
brak	
13F	Dodatkowe uwagi
brak	

14	Udostępnianie zasobu archiwalnego
<p>Mimo iż Stowarzyszenie „Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku” nie dysponuje własną siedzibą, to jego członkowie starają się udostępniać posiadane przez Stowarzyszenie materiały archiwalne (i ich kopie) wszystkim zainteresowanym.</p> <p>Stowarzyszenie jest już znane w Gdańsku i poza nim ze swojej działalności związanej z Dolnym Miastem (również tej o charakterze archiwalnym), więc jeśli ktoś poszukuje historycznych źródeł na temat Dolnego Miasta, to często jest kierowany właśnie do Opowiadaczy Historii. Jeśli ktoś zgłasza się do Stowarzyszenia w sprawie dostępu do jakichś materiałów, to Opowiadacze Historii (o ile posiadają dany dokument) z chęcią go udostępniają – jako kopię wysłaną elektronicznie lub w oryginale (w domu prezesa, gdzie przechowywane jest archiwum, lub w Inkubatorze Sąsiedzkiej Energii).</p> <p>Materiały udostępniane są również poprzez stronę internetową Opowiadaczy Historii – nie zawiera ona jednak dużej liczby skanów materiałów archiwalnych publikowanych dla samego faktu zapewnienia im szerokiego dostępu. Na stronie WWW umieszczane są skany fotografii, pocztówek i dokumentów papierowych oraz materiały z prasy (zwł. ogłoszenia i reklamy) – zawsze jako ilustracja do pewnej treści – artykułu zawierającego wspomnienia, tekstu na temat historii miejsca lub osoby, czy też artykułu w ramach serii „Historia jednego zdjęcia”. Materiały te są przeszukiwalne wyłącznie przez ogólną wyszukiwarkę treści na stronie WWW.</p>	

Materiały z archiwum Stowarzyszenia publikowane on-line są opatrzone logo Opowiadaczy Historii w celu zabezpieczenia ich przed kradzieżą (patrz: załącznik nr 14).	
14A	Sposoby udostępniania
	on-line x
	na miejscu x
14B	Kwerendy archiwalne
Opowiadacze Historii odpowiadają na zapytania na temat tego, czy posiadają materiały do jakiegoś tematu lub mają wiedzę, gdzie takich materiałów można poszukiwać. Zazwyczaj takie zapytania mają formę korespondencji elektronicznej, są niesformalizowane i nieodpłatne.	
14C	Ocena dostępności i ograniczenia w dostępie
<p>Stowarzyszenie nie dysponuje siedzibą, a więc i pracownią naukową oraz regularnymi godzinami udostępniania zasobu archiwum. Również on-line umieszczonych jest stosunkowo niewiele materiałów archiwalnych, a ich przeszukiwanie jest utrudnione (łatwiejsze do zastosowania są słowa kluczowe, o ile zostały użyte w treści artykułów; trudniejsze może być zastosowanie np. wyszukiwania ze względu na daty powstania dokumentów – chyba, że szukamy konkretnej daty; wtedy, o ile została ona zidentyfikowana przez Opowiadaczy Historii, widnieć będzie w treści artykułu).</p> <p>Jednocześnie Opowiadacze Historii są bardzo otwarci na udostępnianie swojego archiwum i chętnie spotykają się z użytkownikami, aby udostępnić im oryginały lub wysyłają kopie (skany) poprzez pocztę elektroniczną.</p>	
14D	Liczba użytkowników
Około jeden w miesiącu	
14E	Rodzaje użytkowników
uczniowie, studenci, pasjonaci historii Gdańska i Dolnego Miasta, osoby odnawiające kamienice i poszukujące jej historycznych wizerunków, nauczyciele, osoby szukające informacji o swoich bliskich lub sąsiadach, dziennikarze piszący artykuły prasowe, urzędnicy	
14F	Sposób rejestrowania udostępnień
brak	
15	Problemy
Opowiadacze Historii nie wskazują na wiele problemów związanych z prowadzeniem archiwum, które jest niewielkie, przechowywane w prywatnym domu prezesa i w takiej	

formie nie generuje obecnie wielu wyzwań.

J. Górski jako problem wskazał niewystarczającą ilość czasu członków Stowarzyszenia na pracę z archiwaliami – badanie ich, odkrywanie ich historii oraz opowieści, które się za nimi kryją, a których jeszcze wiele jest do poznania – na co jednak nie pozwalają osobiste ograniczenia czasowe. Niekiedy w tych badaniach przydałaby się pomoc osoby z zewnątrz – przede wszystkim przy materiałach w języku niemieckim.

Pewną pomocą dla Opowiadaczy Historii byłoby sporządzenie przynajmniej podstawowej ewidencji posiadanych materiałów, co przydałoby się zwłaszcza w kontekście przygotowywania artykułów na podstawie źródeł archiwalnych – np. tekstów publikowanych z tą samą datą dzienną, co data na pocztówce z zasobu Opowiadaczy Historii. Przeszukiwanie materiałów z myślą o takim zastosowaniu byłoby ułatwione, jeśli archiwum posiadałoby spis wszystkich dokumentów.

W rozmowie z J. Górskim jako swojego rodzaju niedogodność wymienione zostały sytuacje otrzymywania dofinansowania z instytucji publicznych (na różnego typu działania, niekoniecznie związane z archiwaliami) w mniejszej kwocie, niż wnioskowano przy jednoczesnym pozostawieniu kształtu projektu zaproponowanego przy wyższym budżecie.

16 Plany na przyszłość

Plany na najbliższą przyszłość Opowiadaczy Historii związane są przede wszystkim z rozwijaniem lub kontynuowaniem dotychczas podejmowanych działań: kolejny rok oprowadzania wycieczek jako Lokalni Przewodnicy i Przewodniczki; wydanie drugiej książki z serii „Biblioteczka Dolnego Miasta” – o powojennej historii dzielnicy; wydanie trzech ostatnich subiektywnych przewodników po Dolnym Mieście w języku angielskim i niemieckim; publikacja „Historii Dolnego Miasta do 1945 roku” w wersji elektronicznej; powrót do projektu dot. dolnomiejskich pieców kaflowych; dalsze gromadzenie wywiadów i fotografii od mieszkańców dzielnicy oraz kolekcjonowanie innych materiałów o Dolnym Gdańsku.

16A Postępowanie z materiałami archiwalnymi w przypadku likwidacji

Zgodnie ze statutem Stowarzyszenia

Pozostały po likwidacji majątek Stowarzyszenia, zostanie podzielony zgodnie z uchwałą Walnego Zgromadzenia. W przypadku niepodjęcia takiej uchwały majątek Stowarzyszenia przechodzi na rzecz organizacji o zbliżonych celach statutowych.⁷

Członkowie Stowarzyszenia nie zakładają jednak w tym momencie jego likwidacji w przyszłości, nie są również w stanie wskazać, jaka organizacja miałaby przejąć archiwum.

⁷ Statut Stowarzyszenia „Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku”, § 25, ust. 3, <http://www.opowiadaczehistorii.pl/statut/> [dostęp: 21.01.2018].

17	Miejsce w ruchu archiwistyki społecznej
<p>Stowarzyszenie nie działa w ogólnopolskim ruchu archiwów społecznych inicjowanym przez Fundację Ośrodka KARTA. Należy jednak do społeczności tworzącej się wokół Stowarzyszenia Archiwistów Polskich Oddział w Gdańsku i Fundacji im. Stanisława Flisa „Archiwa Pomorskie”. W ramach tej współpracy Opowiadacze Historii uczestniczyli w warsztatach i konferencjach na temat archiwów społecznych (na tych ostatnich również jako prelegenci).</p> <p>Wcześniej jednak Opowiadacze Historii nie definiowali się jako archiwum społeczne:</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>[...] od samego początku, jak tam trafiłem, to ja nie wiedziałem, że jestem archiwistą. Nie ma co ukrywać. Zbieracz, kolekcjoner... To się okazało, że ja jestem archiwistą. Do tego jestem archiwistą społecznym. To jest bardzo ciekawe określenie.</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>Czyli poznaliście je dopiero jak się SAP do was odezwało?</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><i>Tak.</i></p>	

18	Ocena znaczenia projektu
18A	Wartość zasobu archiwalnego
<p>Archiwum Opowiadaczy Historii stanowi szczególną wartość dla badaczy dziejów lokalnych – Dolnego Miasta i Gdańska (zarówno amatorów, jak i profesjonalistów); zawiera wiele niepublikowanych, oryginalnych materiałów zawierających informacje do tej pory nieznanne. Wspomnienia i fotografie dokumentują zwłaszcza życie codzienne, tradycje i lokalne mity, architekturę, atmosferę na Dolnym Mieście – wielu osobom te tematy mogą wydawać się nieważne, nie mają bowiem związku z „wielką” historią polityczną, prezentują codzienne lub niecodzienne historie zwykłych ludzi, a nie – ważne dla całego kraju decyzje wybitnych postaci i instytucji. Materiały te mogą jednak mieć ogromne znaczenie dla badaczy historii lokalnej, historii społecznej, życia codziennego, pasjonatów Gdańska i Dolnego Miasta, jak również etnologów, socjologów czy kulturoznawców.</p> <p>Ważnym aspektem związanym z działalnością archiwalną Opowiadaczy Historii jest skupianie wiedzy lokalnej w miejscu, którego ona dotyczy, do którego należy – przywrócenie ich Dolnemu Miastu (niektóre dokumenty kupowane przez Opowiadaczy pochodzą z zagranicznych serwisów komercyjnych).</p>	
18B	Wpływ na lokalną społeczność
<p>Aktywność Opowiadaczy Historii, w dużej części zogniskowana wokół działań związanych z materiałami archiwalnymi, ma duży wpływ na lokalną społeczność mieszkańców Dolnego Miasta – można tak wnioskować m.in. na podstawie liczby osób angażujących się w te działania i biorących udział w różnego typu spotkaniach oraz popularności wydawnictw Opowiadaczy Historii.</p>	

Ponadto Opowiadacze Historii znani są również w środowisku lokalnych pasjonatów historii Gdańska i jego dzielnic oraz kolekcjonerów archiwaliów – są częścią tego środowiska i aktywnie w nim działają.	
18C	Możliwy wpływ na wizerunek archiwów w społeczeństwie
Działalność Opowiadaczy Historii nastawiona na dobro Dolnego Miasta, doświadczanie lokalnej, codziennej przeszłości, jest również nowoczesna (crowdfunding, strona internetowa, obecność w mediach społecznościowych) i skuteczna – przybliży mieszkańców Dolnego Miasta do historii ich dzielnicy (poprzez publikowane archiwalia i artykuły, organizowane wykłady i spacer), jednocześnie promując ją na zewnątrz. W tym aspekcie Opowiadacze Historii mogą mieć pozytywny wpływ na wizerunek archiwów społecznych czy szerzej – organizacji trzeciego sektora zajmujących się lokalną historią i dziedzictwem. Jednocześnie działalność Opowiadaczy Historii i zbierane przez nich materiały archiwalne na tyle różnią się od tych obecnych w innych typach archiwów historycznych (np. archiwach państwowych), że prawdopodobnie nie mają wpływu na ogólny wizerunek instytucjonalnych archiwów.	
18D	Stabilność projektu
Archiwum Opowiadaczy Historii odznacza się umiarkowaną stabilnością ze względu na zapis w statucie stanowiący o możliwości podziału majątku Stowarzyszenia (w tym jego archiwum) oraz ze względu na płynną granicę między archiwum należącym do Stowarzyszenia a materiałami należącymi do poszczególnych jego członków.	
18E	Inne

19	Archiwum jako emocje i doświadczenie
<p>Bardzo ciekawym wątkiem, który z dużą mocą pojawił się w trakcie wywiadu z J. Górskim, było doświadczanie emocjonalnych aspektów związanych z dokumentowaniem przeszłości oraz jego efektami.</p> <p>Tak J. Górski opowiadał o jednym z pierwszych spotkań Opowiadaczy Historii, w których uczestniczył, na które przyniósł fotografie interwencyjne p. Kozłowskiego z okresu PRL-u przedstawiające Dolne Miasto (patrz: sekcja 6 – Specyfika zasobu archiwalnego):</p> <p><i>No i ja wyciągnąłem ten pakiecik tych zdjęć, zaczęliśmy je oglądać i wtedy pierwszy raz podczas oglądania tych zdjęć uczestniczyłem w takim procesie, sposobie reagowania na tego typu zdjęcia. Potem jako Opowiadacze to już wielokrotnie to przeżywaliśmy. To było coś na zasadzie: ojejku, pamiętam to! ojejku, a tutaj moja ciocia mieszkała! ojejku, to tutaj jeszcze jeździł tramwaj! Ja tak siedziałem z boku i pokazywałem te zdjęcia, i tak było mi... tak inaczej trochę, fajnie. Okazuje się, że ludzie mają mnóstwo wspomnień związanych z takimi zdjęciami, które, tak jak powiedziałem, były robione wcale nie w ten sposób, żeby wywoływać takie reakcje. I to też było fajne, ja się cieszyłem, że mogę tym</i></p>	

ludziom trochę takich miejsc pokazywać, podobały mi się te ich reakcje, podobało mi się ich podejście do tego. Potem oglądałem inne zdjęcia i było podobnie: o, tutaj ten sklep, którego nie ma; o, tutaj, to drzewo, i tak dalej... No i potem tak się złożyło, że zacząłem uczęszczać na te spotkania.⁸

Prezes Stowarzyszenia wspominał również o pozytywnych reakcjach społeczności na opublikowane przez Opowiadaczy Historii subiektywne przewodniki po Dolnym Mieście oraz odbiór tych reakcji przez samych Opowiadaczy:

A ponieważ to był okres grudniowy [gdy opublikowano przewodniki], to po Nowym Roku zaczęły do nas docierać informacje, że ci ludzie oglądali te mapy w święta, we wspólnym gronie, bo jak to w święta - zbiera się większa rodzina. I zamiast oglądać "Kevina samego w domu" oni otwierali te mapy, oglądali te stare zdjęcia, czytali te wspomnienia. Czasami było to wspomnienie sąsiadki, nauczycielki, czasami osoby zupełnie nieznannej, ale o miejscu, które oni dokładnie znali. I do nas docierały takie informacje, że: wiecie, jak siedzieliśmy w domu przez dwie godziny, matka się wzruszyła, babcia... drżała cała, kiedy czytaliśmy jej to. Człowiek nie zdawał sobie sprawy, że akurat to ma takie przeżycie. Potem gdzieś ktoś na Facebooku skomentował. Potem ktoś pytał, gdzie można te przewodniki dostać, bo sąsiadka ma, a ja nie mam. Takie to były komentarze, które [sprawiały, że] nam robiło się miło.⁹

Kolejnym wątkiem związanym z tworzeniem archiwum, o którym można opowiadać w kontekście emocji i doświadczeń, jest nagrywanie wspomnień, w tym również – przyjmowanie odmów udzielenia wywiadu:

Myślę, że każdy z nas doskonale pamięta pierwszy wywiad, który zrobił. Każdy z nas pamięta, jakie to wywoływało różnego rodzaju emocje, jak to się rozpoczynało, jak to się kończyło... Każdy z nas ma też doświadczenia dotyczące tego, że czasami te osoby, na które się najbardziej liczyło w temacie takiego wywiadu odmawiały. Jesteśmy już teraz na to stuprocentowo przygotowani. Ale kiedy zaczynaliśmy, to uważaliśmy, że każda osoba, do której się zgłosimy od razu powie nam: tak, jak najbardziej, chodź, usiądź, pokażę ci swoje zdjęcia, opowiem ci o tym i o tamtym... A potem się okazywało, że na przykład jedna osoba mówiła: wiesz, ale to jest przeszłość, to po co o tym rozmawiać? Ja obiecałam, że wezmę w tym udział, ale po namyśle stwierdziłam, że nie. No i moja koleżanka [Opowiadaczka], pamiętam, że bardzo to przeżywała.¹⁰

W kontekście nagrywania wywiadów J. Górski poruszył również wątek śmierci osób dzielących się z Opowiadaczami swoimi historiami lub tych, do których członkowie Stowarzyszenia nie zdążyli dotrzeć:

Jeszcze jedna rzecz, która nam się w trakcie tych wywiadów pojawiła, mojej koleżance; wtedy to do nas bardzo mocno dotarło. Moja koleżanka robiła wtedy w sprawie tych map wywiad z jedną panią, on się ukazał w

⁸ M. Wiśniewska-Drewniak, Wywiad z Jackiem Górskim, Gdańsk, 13.01.2018, Archiwum prywatne MWD.

⁹ Tamże.

¹⁰ Tamże.

przewodniku i potem chyba rok później przechodząc obok kościoła przeczytałem klepsydrę [tej pani]. [...] I to był wtedy taki pierwszy sygnał, że czasami przy tego typu pomysłach bardzo ważne jest zrealizowanie ich w odpowiednim czasie. To jest logiczne, ale to dopiero dociera do nas w takich momentach... Gdyby koleżanka w tym momencie chciała zrobić ten wywiad, to byłoby już za późno. To są też rzeczy, które pojawiają się, gdy rozmawiamy z kimś. Ktoś mówi: wie pan, moja mama – to była kopalnia wiedzy! Trzy lata temu gdyby pan przyszedł, to ona jeszcze żyła, ona by panu mnóstwo rzeczy powiedziała, ale dwa lata temu zmarła.¹¹

J. Górski wspominał również o przypadkach odnajdywania i odnawiania rodzinnych kontaktów, które były efektem ubocznym działalności Opowiadaczy Historii związanych z pozyskiwaniem wywiadów oraz prezentowaniem archiwalnych zdjęć na spotkaniach.

Spis załączników:

1. Archiwum Opowiadaczy Historii, Fotografia żołnierza z 1910 r. wykonana w atelier Fritza Krausego przy Weidengasse (obecna ul. Łąkowa) w Gdańsku.
2. Archiwum Opowiadaczy Historii, Fotografie interwencyjne w ramach działalności Komitetu Osiedlowego „Dolne Miasto – Łąkowa”, fot. E. Kozłowski, ok. 1970-1980.
3. Archiwum Opowiadaczy Historii, Album z pocztówkami prezentowany przez J. Górskiego, fot. MWD
4. Archiwum Opowiadaczy Historii, Segregator z dokumentami papierowymi, fot. MWD
5. Wystawa w tramwaju stojącym na Dolnym Mieście zorganizowana przez Opowiadaczy Historii, 15.12.2017 r., fot. J. Górski; źródło: J. Górski, Trzy subiektywne przewodniki po Dolnym Mieście – finał z 15 grudnia 2017 roku, 30.12.2017 r., <http://www.opowiadaczehistorii.pl/trzy-subiektywne-przewodniki-po-dolnym-miescie-final-z-15-grudnia-2017-roku/>
6. Prezentacja materiałów ze zbiorów Opowiadaczy Historii w trakcie premiery przewodnika „Dzielnica fabrycznych kominów”, materiały prezentuje J. Górski, 8.10.2017 r., fot. J. Gajewicz, zdjęcie otrzymane dzięki uprzejmości J. Górskiego.
7. Spacer w ramach projektu Lokalni Przewodnicy i Przewodniczki prowadzony przez J. Górskiego, 26.07.2015 r., fot. R. Krygier, źródło: <http://www.fmix.pl/zdjecie/4680136/sam-2201> [dostęp: 28.01.2018].
8. Zadanie konkursowe zilustrowane wizerunkiem koperty pochodzącej z archiwum Opowiadaczy Historii – materiał użyty w trakcie konkursu wiedzy o Dolnym Mieście zorganizowanego przez Stowarzyszenie „Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku”; źródło: <http://www.opowiadaczehistorii.pl/runda-i-zadanie-005-ibw/> [dostęp: 28.01.2018].
9. Kartka z książki o historii Dolnego Miasta zawierająca chochlik drukarski i odwzorowanie fotografii z zasobu Opowiadaczy Historii – materiał użyty w trakcie gry terenowej „Śladem Chochlików na Dolnym Mieście” zorganizowanej w

¹¹ Tamże.

październiku 2016 r. przez Stowarzyszenie „Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku”; źródło: http://www.opowiadaczehistorii.pl/wp-content/uploads/2015/04/Kartki_z_ksiazki.docx [dostęp: 28.01.2018].

10. Fragment „Subiektywnego Przewodnika po Dolnym Mieście w Gdańsku. Ludzie stąd”, Gdańsk 2012; źródło: http://www.opowiadaczehistorii.pl/wp-content/uploads/2015/05/Subiektywny_przewodnik_po_Dolnym_Miescie_Ludzie.pdf [dostęp: 28.01.2018].
11. Fragment przewodnika „Dolne Miasto z Kajaka”, Gdańsk 2017; materiał otrzymany dzięki uprzejmości J. Górskiego.
12. Artykuł na stronie internetowej Opowiadaczy Historii prezentujący wspomnienia autorki i zdjęcie z jej rodzinnego albumu; źródło: E. Woroniecka, Spacer, <http://www.opowiadaczehistorii.pl/spacer/> [dostęp: 28.01.2018].
13. Archiwum Opowiadaczy Historii, Album ze zdjęciami, fot. MWD
14. Poczтівka przedstawiająca Basztę Białą umieszczona na stronie internetowej Opowiadaczy Historii; źródło: J. Górski, Baszta Biała na pocztówkach (część I), 31.05.2017 r., <http://www.opowiadaczehistorii.pl/baszta-biala-na-pocztowkach-czesc-i/> [dostęp: 28.01.2018 r.].

Załącznik nr 1

Archiwum Opowiadaczy Historii, Fotografia żołnierza z 1910 r. wykonana w atelier Fritza Krausego przy Weidengasse (obecna ul. Łąkowa) w Gdańsku.

Załącznik nr 2

Archiwum Opowiadaczy Historii, Fotografie interwencyjne w ramach działalności Komitetu Osiedlowego „Dolne Miasto – Łąkowa”, fot. E. Kozłowski, ok. 1970-1980.

Załącznik nr 3

Archiwum Opowiadaczy Historii, Album z pocztówkami prezentowany przez J. Górskiego, fot. MWD

Załącznik nr 4

Archiwum Opowiadaczy Historii, Segregator z dokumentami papierowymi, fot. MWD

Załącznik nr 5

Wystawa w tramwaju stojącym na Dolnym Mieście zorganizowana przez Opowiadaczy Historii, 15.12.2017 r., fot. J. Górski; źródło: J. Górski, Trzy subiektywne przewodniki po Dolnym Mieście – finał z 15 grudnia 2017 roku, 30.12.2017 r., <http://www.opowiadaczehistorii.pl/trzy-subiektywne-przewodniki-po-dolnym-miescie-final-z-15-grudnia-2017-roku/>

Załącznik nr 6

Prezentacja materiałów ze zbiorów Opowiadaczy Historii w trakcie premiery przewodnika „Dzielnica fabrycznych kominów”, materiały prezentuje J. Górski, 8.10.2017 r., fot. J. Gajewicz, zdjęcie otrzymane dzięki uprzejmości J. Górskiego.

Załącznik nr 7

Spacer w ramach projektu Lokalni Przewodnicy i Przewodniczki prowadzony przez J. Górskiego, 26.07.2015 r., fot. R. Krygier, źródło: <http://www.fmix.pl/zdjecie/4680136/sam-2201> [dostęp: 28.01.2018].

Załącznik nr 8

Runda I.

Zadanie 005

I.B.W.

W zbiorach Opowiadaczy oprócz różnych zdjęć i pocztówek znajduje się też kolekcja listów i kopert wysyłanych na Dolne Miasto. Oto jedna z nich. Zaadresowana na pewną zapomnianą już dzisiaj ulicę na Dolnym Mieście. Ale nie to jest przedmiotem tej zagadki. Przedwojenne nazwy ulic powrócą jednak w jednym z następnych pytań. Zadaniem na dzisiaj jest rozszyfrowanie skrótu **IBW**, który pojawił się na tej kopercie. Co znaczył, czego dotyczył, do jakiego miejsca się odnosił?...

Do zdobycia są **dwa punkty** za prawidłową odpowiedź na to pytanie.

#opowiadamyhistorie

<https://www.wspolnyprojekt.pl/pl/projekty/opowiadacze-historii>

Przypominamy, że nagrody w tym konkursie ufundował portal wiekdwudziesty.pl

Więcej o [zasadach konkursu](#).

Autor zadania: **Jacek Górski**.

Zadanie konkursowe zilustrowane wizerunkiem koperty pochodzącej z archiwum Opowiadaczy Historii – materiał użyty w trakcie konkursu wiedzy o Dolnym Mieście zorganizowanego przez Stowarzyszenie „Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku”; źródło: <http://www.opowiadaczehistorii.pl/runda-i-zadanie-005-ibw/> [dostęp: 28.01.2018].

Załącznik nr 9

Kartka z książki o historii Dolnego Miasta zawierająca chochlik drukarski i odwzorowanie fotografii z zasobu Opowiadaczy Historii – materiał użyty w trakcie gry terenowej „Śladem Chochlików na Dolnym Mieście” zorganizowanej w październiku 2016 r. przez Stowarzyszenie „Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku”; źródło: http://www.opowiadaczehistorii.pl/wp-content/uploads/2015/04/Kartki_z_książki.docx [dostęp: 28.01.2018].

Załącznik nr 10

22. LECH GRZMOCIŃSKI

*Na Toruńskiej mieszkał
wybrzeżowy amant, Lech
Grzmociński. Wszystkie
dziewczyny podkochiwały się
w tym przystojnym aktorze.
Gdy tylko widziałyśmy z daleka,
że zbliża się jego samochód
to szybko zaczynałyśmy
spacerować. Aktor serdecznie
się do nas uśmiechał, a nawet
rozmawiał. Czułyśmy się
niebywale wyróżnione.
Znałyśmy przecież samego Lecha
Grzmocińskiego!*

Krystyna A. Degutis

*Zosia, jego żona, to miała z nim
ciężkie życie. A ona dama,
w każdym calu... Kobieta taka
z klasą, piękna!*

Jerzy Gajewicz

DK

PKZ

Fragment „Subiektywnego Przewodnika po Dolnym Mieście w Gdańsku. Ludzie stąd”, Gdańsk 2012; źródło: http://www.opowiadaczehistorii.pl/wp-content/uploads/2015/05/Subiektywny_przewodnik_po_Dolnym_Miescie_Ludzie.pdf [dostęp: 28.01.2018].

Załącznik nr 11

PRZEWODNIK
Dolne Miasto z kajaka

7 Relaks nad kanałem

W pierwszych kilku dekadach po wojnie mieszkańcy Dolnego Miasta często chodzili „nad kanał”. Zabierali jajka na twardo, bułki z masłem, pomidory oraz herbatę w butelce po mleku i spędzali kilka godzin na świeżym powietrzu nad wodą. Dzieci biegały i bawiły się w berka, łowiły ryby albo zbierały kwiatki i plotły wianki. Dorośli czytali „Wieczór Wybrzeża”, słuchali powieści W Jezioranach, grali w karty albo opalali się na leżakach.

JA BN

JA MK

8 Kolej wąskotorowa

W 1905 roku w okolicy dzisiejszego rynku wybudowano końcową stację kolejki wąskotorowej prowadzącej m.in. do Świbna i Mikoszewa. Dworzec działał z przerwami do pierwszej połowy lat 70. A wiele pozostałości po infrastrukturze kolejowej można było dostrzec na Olszynie jeszcze w kolejnych dekadach.

Moja babcia Klara mieszkała w Jantarze. Jechało się do niej wówczas bardzo długo. Z przesiadkami. Startowało się z dworca kolejki wąskotorowej, który mieścił się koło stadionu GKS na ul. Elbląskiej. Jechało się nią do Świbna. Potem promem do Mikoszewa. A potem wsiadało się w następną kolej wąskotorową jadącą aż do Krynicy Morskiej. Kolejka miała niesamowity klimat, uwielbiałam nią jeździć. Jechała powoli, ciągnięta przez małą lokomotywę, taką ciuchcią posapującą i dającą od czasu do czasu sygnał. Moja mama tak zawsze komentowała prędkość: można wysiąść w czasie jazdy, pozbiierać kwiatki i zdążyć wsiąść do ostatniego wagonu.

ELŻBIETA WORONIECKA

Obecnie jedynym widocznym śladem istnienia takiego połączenia jest most z podkładami kolejowymi prowadzący na ulicę Zawodników oraz ulica Wąskotorowa stanowiąca jej przedłużenie na Olszynie w kierunku ulicy Maki.

CIEKAWOSTKA

PAN BG

Fragment przewodnika „Dolne Miasto z Kajaka”, Gdańsk 2017; materiał otrzymany dzięki uprzejmości J. Górskiego.

Załącznik nr 12

Spacer

PRZEZ JACEK GÓRSKI - 11 MAJA 2016

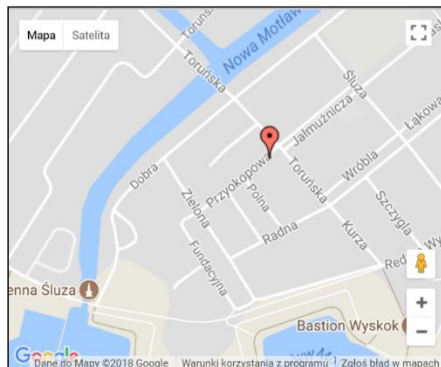
Sobota... albo niedziela. Chłodno, być może jesień lub wczesna wiosna. Mała dziewczynka trzyma mamę za rękę, rękawiczki wiszą na sznureczku, przeciągniętym przez rękawy płaszczyka. Czapka w reniferki, biały szaliczek i getry nakładane na buciki, zapinane z boku na kilka małych guziczków. Mama ubrana w jesionkę z futrzanym kotnierzem, na rękę torebka. Jest rok 1951 lub 1952. Za plecami spacerujących widać fragmenty ruin i pozostałości po kamienicach. Oraz resztę drzew ocalałych po wojnie, rosnącą tuż przy wybrukowanej jezdni. Przez ulicę przechodzi jakaś przygarbiona postać z jasnym pakunkiem... a może w tym miejscu jest to zdjęcie uszkodzone... Lampa gazowa, jakich było wówczas na Dolnym Mieście bardzo dużo.

Po prawej stronie zdjęcia widać fragment kamienicy. Ozdobne kiedyś płyty tworzące boniowanie wokół okien sutereny świadczyłyby o dawnej świetności elewacji. Szary pochmurny dzień. Ta mała dziewczynka to moja siostra Krysia. Pani obok to jej mama Florentyna. Obie idą ulicą Przykoppową. W tle widać ulicę Jałmużniczą i resztę zabudowań. W tym miejscu za kilka lat powstanie ogródek jordanowski ku uciechu dzieci. Widać także tory dawnej linii tramwajowej, prowadzące do zajezdni przy ul. Kurzej.

Czar starych fotografii i świadomość tego, że tych domów, tych ruin, torów, tramwajów i... ludzi już nie ma.

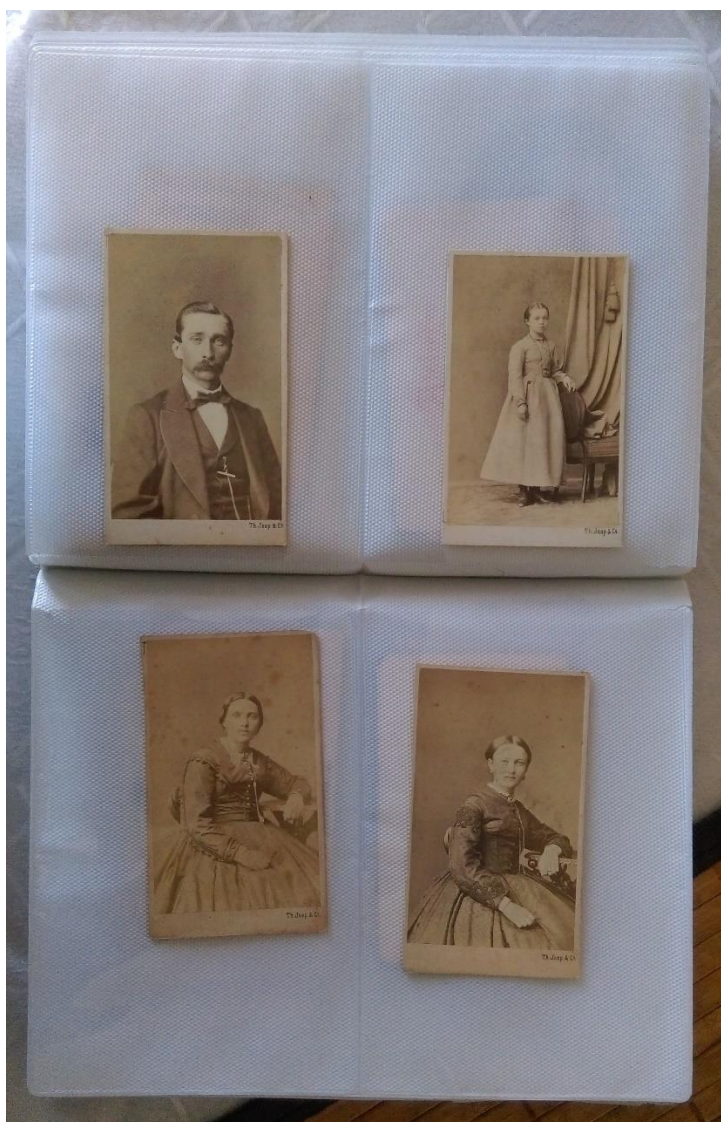
Autorka artykułu i posiadaczka zdjęcia: **Elżbieta Woroniecka**.

Tagi: Przykoppowa

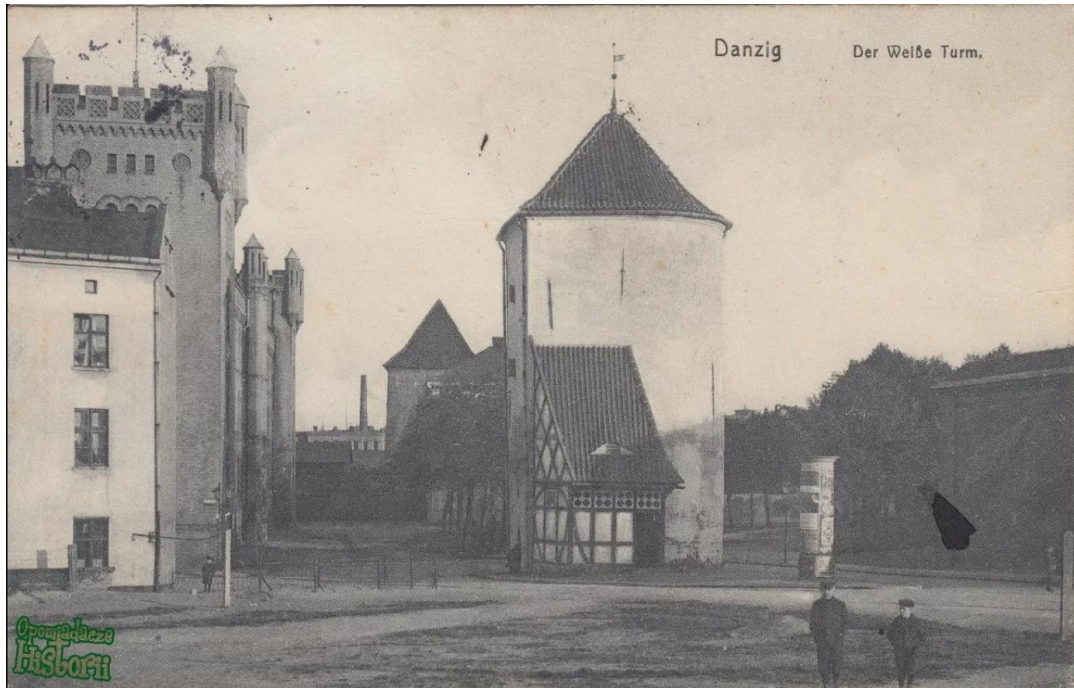
Artykuł na stronie internetowej Opowiadaczy Historii prezentujący wspomnienia autorki i zdjęcie z jej rodzinnego albumu; źródło: E. Woroniecka, Spacer, <http://www.opowiadaczehistorii.pl/spacer/> [dostęp: 28.01.2018].

Załącznik nr 13

Archiwum Opowiadaczy Historii, Album ze zdjęciami, fot. MWD

Załącznik nr 14

Pocztówka przedstawiająca Basztę Białą umieszczona na stronie internetowej Opowiadaczy Historii; źródło: J. Górski, Baszta Biała na pocztówkach (część I), 31.05.2017 r., <http://www.opowiadaczehistorii.pl/baszta-biala-na-pocztowkach-czesc-i/> [dostęp: 28.01.2018 r.].